

KIRJA-ARVIO:

SEKSUAALISUUS – RUUMILLISUUS – SUKUPUOLI: YHTEEN KIETOUTUNEITA KULTTUURISIA KÄYTÄNTEITÄ

Kinnunen, Taina & Puuronen, Anne (toim.) 2006: Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus. 347 sivua.

Eerika Koskinen-Koivisto

Taina Kinnusen ja Anne Puurosen toimittamassa artikkelikokoelmassa *Seksuaalinen ruumis – Kulttuuritieteelliset lähestymistavat* viisitoista kulttuurintutkijaa pohtii seksuaalisuutta, sen ruumiillistuneita ja sukupuolitettuja käytäntöjä, siihen liittyviä kokemuksia sekä niistä tehtyä tutkimusta. Toimittajat viittaavat teoksen saaneen innoitusta ensimmäisestä pelinavauksesta suomalaisen seksuaalikäyttäytymisen ja -kulttuurin tutkimuksessa, Ilkka Taipaleen vuonna 1966 toimittamasta artikkelikokoelmasta *Sukupuoleton Suomi*. Toimittajien mukaan seksuaalisuutta ei vielä kukaan ole tutkittu tarpeeksi eikä riittävän vaihtelevista näkökulmista. Kenttä onkin rajaton, minkä teoksen laajuus ja kirjoittajien edustamat ja ehdottamat tutkimussuunnat osoittavat.

Seksuaalisuutta lähestytään teoksessa viiden eri teeman kautta. Ensin pohditaan, miten seksuaalisuuden käsitettä on lähestytty ja miten se on ymmärretty eri aikoina (I Seksuaalisuuden arvoitus). Seuraavaksi käsitellään seksuaalisuuteen kasvamista ja seksuaalisoidun maailman keskellä, eri kulttuureissa ja ryhmissä elävien nuorten paineita (II Kasvukivut). Osansa saa myös kuluttava nykykulttuuri. Siihen liittyviä ilmiötä – metroseksuaalisuutta, kauneuskirurgiaa ja lihavuuden vieroksuntaa – pohditaan yhden luvun verran (III Kuluttajan katse). Kirjoittajia askarruttavat myös heteronormatiiviseen matriisiin kuulumattomat naiset (IV Kummat naiset vai vieras naisuus?) sekä taiteen kautta esitetty ruumiillisuus, seksuaalisuus ja sukupuoli (V Taiteelliset tyyllitykset). Seuraavassa esittelen muutamia erityisen kiinnostavia artikkeleita ja tutkimusaiheita.

ONKO OIKEANLAISTA SEKSUAALISUUTTA OLEMASSA?

Niin kasvukipujensa kanssa kamppailevat nuoret kuin aikuisetkin ihmiset elävät ylikorostuneen seksuaalisuuden maailmassa. Taina Kinnusen tutkimat kauneuskirurgian avulla omaa itsetuntoaan nostaneet naiset sekä kauneuskirurgian ammattilaiset eivät näe mitään pahaa ruumiin muokkaamisessa muodokkaammaksi ja näin haluttavammaksi, ainakaan jos tekijä on nainen. Oikeanlaisen naiseuden varjeleminen on tärkeää myös Anu Isotalon tutkimille Suomen Turussa asuville somalityöille. Heidän ei kuitenkaan tule olla tyrkyllä, vaan oikea naiseus on kotona viihtymistä ja siveän maineen varjelemista. Jan Wickmanin mukaan metroseksuaalinen, itsestään huolehtiva ja hyvin pukeutuva mies, esimerkkitapauksena muutama kuuluisa urheilija, on myös seksuaalisesti epäilyttävä, ”hintahtava”. Metroseksuaalinen imago vaatii rinnalleen heteronormatiivisuuden korostamista, jotta se voidaan hyväksyä osaksi ”oikeaa” mieheyttä. Edes seksuaalivähemmistöt eivät suvaitse kaikenkirjavaa seksuaalisuutta. Jenny Kangasvuo esittelee biseksuaalisuuteen taipuvaisten lesbojen ajatuksia seksuaalisuudestaan. Heitä ei hyväksytä ”oikeiden” lesbojen ryhmään vaan epäillään takinkääntäjiksi ja suljetaan kategoriasta. Miksi oikean seksuaalisuuden löytäminen ja julkituominen on niin vaikeaa? Miksi me vahdimme niin tiukasti omaa ja toisten seksuaalista käyttäytymistä, omaa ruumistamme ja kategorioiden rajoja?

Ehkäpä Norbert Elias (1978) sivilisaatioteorialla olisi käyttöä seksuaalisuuden tarkastelussa. Eliasin mukaan moderni ihminen on kehittänyt valtaisan määrän hienovaraisia sosiaalisia normeja, jotka on sisäistetty ajatteluun ja käyttäytymiseen niin syvästi, että ihminen kontrolloi näin – toisten ihmisen ohella – itse omaa toimintaansa automaattisesti ja huomaamattaan. Vaikka nykykulttuuri salliikin näennäisesti erilaisten seksuaalisuuksien ja sukupuolten esittämisen, ovat esimerkiksi Marjo Laukkasen käsittelemän tyttöjen seksuaalisen maineen rajat tulleet yhä hienovaraisemmiksi. Seksuaalisuuteen tulisi vihkiytyä, ettei jäisi ilman, mutta se pitäisi tehdä oikein. Miestenkin tulisi näyttää hyvältä, mutta ei ”homostelevalla” tavalla. Lesbon pitäisi päättää, onko *butch* vai *femme*. Moni seksuaalisuutta käsittelevä teos on ennenkin päätynyt luettavaksi (käytös)oppaan tavoin, mikä ei kuitenkaan liene kirjoittajien tarkoitus. Tarve löytää elämää selkeyttäviä rajoja ja normeja elää siis myös nykyihmisessä, vaikka se vaikuttaakin varsin paradoksaaliselta toiminnalta tänä seksuaalisen vapautumisen jälkeisenä aikana.

TULKINTOJEN AUKOISTA OMAAN NAPAAN

Artikkelikokoelman kirjoittajat ovat kaikki kiinnostuneita ruumiillisuudesta ja sukupuolesta. Seksuaalisuutta käsitellään monipuolisesti erilaisten kulttuuristen ilmiöiden ja erityisryhmien kautta. Jotakin jäin silti kaipaamaan: missä on ikään, erityisesti keski-ikäisyyteen ja vanhuuteen liittyvä tutkija ja näkökulma? Vaikka useat kirjoittajat viittaavatkin iän merkitykseen seksuaalisuuden kulttuurisessa kuvastossa, ei kukaan kirjoittajista tarkastele ikääntyvän ruumiin seksuaalisuutta, esimerkiksi vanhempien

miesten seksuaalisuutta. Estävätkö kulttuuriset konventiot myös kulttuurin tutkijoita käsittelemästä ikääntyvää seksuaalisuutta, vai eikö aihe kiinnosta tutkijoita?

Seksuaalisen ruumiin naisvaltainen ja naistutkimuksesta innoittunut kirjoittajajoukko keskittyy teoksessa luonnollisestikin samoihin teoreetikoihin ja näkökulmiin, kulttuurintutkijoina nykykulttuuriin ja sen kiinnostaviin ääri-ilmiöihin. Teoksessa ei juurikaan pohdita ”perinteisiä” seksuaalisuuden kulttuurin vaikuttajia kuten kristinuskon merkitystä ja vaikutusta seksuaalisuuskuvastoon, seksuaalisuuden historiallista painolastia eikä materiaalisen ruumiin kulttuurin, esimerkiksi alastomuuden tai puukeutumisen, vaikutusta seksuaaliseen ruumiiseen. Näitä teemoja kuitenkin tutkitaan parhaillaan valmisteilla olevissa väitöskirjoissa. Etnologi Arja Turunen (Jyväskylän yliopisto) tutkii naisten housujen käytön yleistymistä. Hän kysyy tutkimuksessaan, mistä oikein keskusteltiin, kun naisten päällyshousujen käyttöä arvosteltiin ennen ilmiön arkipäiväistymistä. Historioitsija Pasi Saarimäki (Jyväskylän yliopisto) pohtii seksuaalisuuden kuvastoa, esimerkiksi miehistä rehvastelua, 1800-luvun lopun Suomessa ja teologi Teemu Ratinen (Joensuun yliopisto) käsittelee uskonnollisuutta, seksuaalisuutta ja häpeää aineistonaan suomalaisten miesten omaelämäkerrallisia kirjeitä.

Empiiristen aineistojen – erityisesti haastatteluaineistojen – kanssa työskentelevänä olisin toivonut artikkeleiden kertovan enemmän aineiston synnyn prosessista ja tutkijan vaikutuksesta siihen. Erityisen miellyttävää oli lukea kirjan toisen toimittajan Taina Kinnusen haastattelusitaatteja, joista tutkijan osuuksia ei ollut poistettu. Tutkijan oma persoona, omat mielipiteet ja ajatukset saavat ja niiden tulee mielestäni näkyä myös seksuaalisuuteen, ruumiiseen ja sukupuoleen liittyvissä kysymyksissä.

Pohtiessani, mitä olisin vielä kaivannut mukaan, ajauduin miettimään, mitä itse ymmärrän seksuaalisuudella, miten se kietoutuu ruumiiseen ja sukupuoleen. Seksuaalisuuden korostuminen koetaan usein negatiivisena ilmiönä. Vaikka kirjoittajat ottavatkin huomioon eri ryhmien ja yksilöiden mahdollisuuksia luoda omaa seksuaalisuuttaan ja muokata kulttuurista kuvastoa, joutuvat he pelaamaan oman kulttuurimme seksuaalisanastolla ja kuvastolla. Näin moninainen seksuaalisuus selittyy varsin ongelmakeskeisen sanaston ja näkökulmien kautta. Artikkelikokoelmasta ei huou nautinnollisuuden ylistystä ja rajattomien mahdollisuuksien Eedenin puutarhaa, vaan seksuaalisuus näyttyy negatiivisvivahteisten tai provokatiivisten sanojen kuten ”poikkeava”, ”häpeä”, ”pervo”, ”mediaseksikkäs” tai ”blondi” kautta. Kuten kirjan useassa artikkelissa osoitetaan, tutkijat ja tulkinnat luovat osaltaan seksuaalisuuden kuvastoa. Vai olenko se nyt minä, joka teen negatiivisesti värittyneitä, kenties omalle sukupuolelleni ja ikäryhmälleni ominaisia tulkintoja seksuaalisuuden esittämisestä? Arvotanko minä ”blondin” ja mediaseksikkään” negatiivisiksi asioiksi? Tutkijoina ja oman kulttuurimme, seksuaalisen suuntautumisemme, sukupuolemme ja muiden kategorioiden edustajina taidamme kaikki olla syvällä samassa sopassa.

Lopuksi tahtoisin kuitenkin korostaa, että *Seksuaalinen ruumis* opetti, kiinnosti, herätti uusia ajatuksia ja aiheutti kriittisiä kulmankohotuksia. Ennen kaikkea se avasi uudella tavalla tuttuja ja jokapäiväisiä, median ja kahvipöytäkeskustelujen aiheina olevia teemoja. Seksuaalisuus on ajankohtaista, kaikkialla vallitsevaa ja jokaiseen ihmiseen vaikuttavaa, ja se ansaitsee edelleen tulla tutkituksi monipuolisista kulttuurisista näkökulmista.

KIRJALLISUUS

TAIPALE, ILKKA (toim.) 1966: *Sukupuoleton Suomi*. Helsinki: Tammi.

ELIAS, NORBERT 1978: *The Civilizing Process. Vol. 1: The history of manners*. Oxford: Blackwell.

Filosofian maisteri Eerika Koskinen valmistee väitöskirjaansa Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksessa. Väitöskirjassaan hän tutkii sukupuolen, luokan ja työn yhteen kietoutumista vuonna 1927 syntyneen työläisnaisen elämäkerronnassa.